

Ad romanos

facit cultellū p martellū: qd nō est sic intelligendū q mar
tellus sic cū fabro operet: sicut in prioribus intelligebat:
sed qz cultellus fit ex operatione fabri p martellus. Et iō
dicit qz hec ppositio p. qz qz dsignat auctoritatē i recto: sic
cum dicimus rex operat p baluū: qd ptnet ad hoc quod
nūc dicit. Nūqz aut in causali: sicut cū dī q baluū p re
gē operat: qd ptnet ad pcedētes modū. Doc aut mō de
quo nūc loqmur dicim̄ oīa esse facta a pte per filiū. fm il
lud Jo. i. Oīa p ipsū facta sunt: nō ita qz pater habeat a fi
lio hoc qz facit res: s3 potius: qz virtutē faciēdi filius acci
pit a pte: nō tñ instrumentālē: aut diminutā: aut aliā: s3 pnci
palē: z equalē z eandē. Jo. 5. Quicūqz pī facit hec et filius
similiter facit. Unde l3 oīa sint facta a patre p filiū: nō tñ
filius est instrumentū vel minister patris. Hec autē pposi
tio in. designat ēt triplicē habitudinē cause. Uno qdē mō
designat materiā: sicut dicimus animā esse i corpore: z for
mā in mā. Doc aut mō nō dī q omnia sint in deo: qz ipse
nō est cā materialis rez. Alio mō designat habitudinem
cause efficiētis in cuius potestate est effect⁹ suos dispone
re: z fm hoc dicim̄ oīa eē in ipso fm qz oīa in eius potesta
te z dispositiōe p̄sistunt. fm illud ps. In manu ei⁹ sūt oēs
fines terre: Et act. 17. In ipso viuimus mouemur z sum⁹.
Tertio mō designat habitudinē cause finalis. fm qz totū
bonū rei. z p̄seruatio ipsius p̄sistit in suo optimo: z s3 hoc
dicim̄ oīa esse in deo: sicut in bonitate cōseruante. col. 1.
Et oīa in ipso stant. Qz aut dicit oīa est absolūte accipien
dū p oibus que hnt rez esse: p̄ctā aut nō habent rez eē:
sed in q̄tum sunt peccata dicim̄ p defectū alicuius entis
eo qz malū nihil est: nisi p̄uatio boni. Et iō cum dicit ex
ipso: z ipsū z in ipso sunt oīa: nō est intelligēdū de pec
catis: qz fm Aug. Peccatū nihil ē: z nihil sunt hoies cum
peccat. Quicqd tñ entitatis est in pctō totū est a deo. Sic
igit fm p̄missa oīa sunt ex ipso. s. deo: sicut ex p̄ma op̄atri
ce potentia. Omnia sunt per ipsum in q̄tum oīa facit p suā
sapiētiā. Omnia sunt in ipso: sicut in bonitate p̄seruāte.
Deca aut tria. s. potētia sapiētia z bonitas cōmunia sunt tri
bus p̄sonis. Unde hoc qz dī ex ipso: z p ipsū z in ipso pōt
attribui cuilibet triū p̄sonaz: s3 tñ potentia qz h3 rationez
p̄ncipij appropriatur patri qui ē p̄ncipiū totius diuini
tatis. Sapiētia filio qz p̄cedit: vt vbum qd nihil aliud ē
qz sapiētia genita. Bonitas appropriat sp̄i sancto qz p
cedit: vt amor cuius obiectū est bonitas. Et iō appropriā
do dicere possumus ex ipso. s. ex patre per ipsum. s. p filiū
in ipso. s. in spiritu sancto omnia sunt.

Deinde cū dicit (Ipsi honor: z gloria) Oñdit dei dignita
tē que p̄sistit in duobus qz p̄missa sunt. Nā ex eo qz ex ipso
z p ipsū z in ipso sunt oīa: debet ei honor z reuerentia et
subiectio a tota creatura. mal. i. Si ego pater vbi ē honor
meus. Ex eo vō qz ab alio nō accepit nec p̄siliū nec donuz:
debetur ei gloria: sicut e d̄rio dicit homini. p̄me corint. 4.
Si accepisti quid gloriaris quasi nō acceperis: et qz hoc ē
propriū dei dī. Esa. 42. Gloria meā alteri nō dabo. Ulti
mo ponit eius eternitatē cū dicit. In secula seculoz. i. per
oīa secula succedētia seculis. p̄nt seculū dī duratio vniū
cuiusqz rei. Vel secula seculoz dicim̄ secula. i. duratiōes
rez incorruptibiliū que p̄tinet secula corruptibiliū rez
z p̄cipue ipsa dei eternitas: que tñ pluraliter dici pōt licz
in se sit vna z simplex pp multitudinem: z diuersitatē cō
tentoz: vt sit sensus in secula contentiua seculoz. ps. Re
gnum tuū regnū oīum seculoz. Addit aut ad p̄firmatio
nem. Amē. Quasi dicat: vere ita est. Et sic accipitur i euā
gelys vbi dicitur. Amen dico vobis: Quandoqz tamen ac
cipitur pro fiat. Unde in psalterio hieronymi dicitur. Di
cet omnis populus amē amen. Ubi nos habem⁹ fiat fiat.

CAP.

XII.

Obsecro itaqz vos fratres per mise
ricordiam dei: vt exhibeatis corpa
vestra hostiam viuētē: sanctā:
deo placentem: rationabile obse
quium vestrum. Et nolite confor
mari huic seculo: sed renouamini in nouitate
sensus vestri: vt probetis que sit voluntas dei
bona z beneplacens z perfecta. Dico enim p
gratiam que data est mihi omnibus qui sunt i
ter vos: non plus sapere qz oportet sapere: sed
sapere ad sobrietatem z vnicuiqz sicut deus
diuisit mensuram fidei.

Postqz apostolus oñdit necessitatē virtutē et originem
gratie: hic docet gratie vsum: qd ptnet ad instructionem
moralē. Et circa hoc duo facit. P̄mo ponit doctrinā mo
ralē in generali. Sc̄do specialr descendit ad quedā p̄cti
laria p̄tinetia ad eos qbus scribit circa mediū. 15. capituli
ibi. (Tertus sum aut zc.) Circa primū duo facit. P̄mo
docet vsum gratie q̄tum ad hoc qz sit homo perfect⁹. Se
cūdo q̄tum ad hoc qz p̄fectus ip̄fectū sustineat. 14. cap.
ibi. (Infirmū aut zc.) Circa primū tria facit: P̄mo id
cit ad p̄fectionē vite q̄tum ad sanctitatē quā homo fuat
deo. Sc̄do q̄tum ad iusticiā quā qs exhibet p̄mo. 13. ca
pi. ibi. (Omnis aia zc.) Tertio q̄tum ad puritatē quā ho
mo cōseruat in seipso circa finē. 13. capituli ibi. (Et B sci
tes zc.) Circa primū duo facit. P̄mo monet vt homo se
exhibeat deo sc̄tm. Sc̄do docet qualiter aliqz vti debeat
donis gratie dei qbus sanctificat ibi. (Dico enim p gra
tiā zc.) Circa primū duo facit. P̄mo docet qualiter ali
quis se debeat exhibere deo q̄tum ad corpus. Sc̄do q̄tum
ad aiam ibi. (Et nolite p̄formari zc.) Circa primū duo fa
cit. P̄mo inducit obseruantia eoz qz docent: z hoc dupli
citer. Uno qdē mō ex pte sui ipsi⁹ cū dicit. Obsecro itaqz
vos fratres. Quasi dicat dictū ē incōprehēnsibilia esse iudi
cia dei: z inuestigabiles vias eius. Itaqz obsecro vos fra
tres: vt. s. obseruetis ea qz dicent. Ut aut obsecratiōe pp
taria. P̄mo qdē ad demonstrandū suā humilitatem pro
uer. 18. Cū obsecratiōibus loquitur paup: q. s. de sua abūdā
tia nō p̄fidit: z iō nō ex eo qd suū ē: sed ex eo qd dei est ho
mines conat inducere ad bonū. Nā obsecrari ē ob sacra
p̄testari. Sc̄do vt magis ex amore moueat rogādo qz ex ti
more auctoritate impando. Unde dī ad philēm. Multā
fiduciā hns in xpo iesu imperādo tibi qd ad rez p̄tinet pp
charitatē magis obsecro. Gal. vltimo. Vos qz spirituales
estis huiusmodi instruite in spū lenitatē. Tertio pp reuer
entia romanoz qbus scribebat. i. Thi. 5. Seniore ne cre
paueris: sed obsecra vt p̄rem. Alio mō inducit eos ex pte
dei cū dicit. Per misericordiā dei: p quā. s. saluati estis. Tit.
3. Sc̄dm misericordiā suā saluos nos fecit. Et iō ex p̄side
ratiōe diuine misericordie debemus facere qd monemur.
Mat. 18. Nōne oportuit z te misereri p̄serui tui: sic z ego
tui misertus sum. Vel pōt dici p misericordiā dei. i. aucto
ritate aplatus mihi misericorditer p̄missi p̄me corinth. 7.
Misericordiā p̄secutus sum a dño vt sim fidelis. Secun
do ponit ammonitiōnē cū dicit. Ut exhibeatis corpa ve
stra zc. Circa qd sciendū est qz sicut Aug. Dicit. io. de ciuit.
dei. Visibile sacrificiū qd exteri⁹ deo offeri signū ē inuisi
bilis sacrificij quo qs se: z sua in dei obsequiū exhibet. Na
bet aut homo triplex bonū. P̄mo qdē bonū aie: qd exhi
bet deo p deuotiōis z p̄tritiōis humilitates. fm illud. ps.
Sacrificiū deo sp̄s p̄tribulat⁹. Sc̄do h3 bō exteriora bo
na qz exhibet deo p elemosinaz largitiōnē. Uñ dī. be. vlt.

Beneficentiæ et cõionis nolite obliuisci: talib? .n. hostijs p̄meret̄ deus. Tertio h̄z homo bonũ p̄p̄riũ corporis: et q̄stũ ad hoc dicit̄ ibi. (Ut exhibeatis). s. deo corpora v̄ra: sicut q̄sdaz specialẽ hostiã. Dicebat̄ at̄ aial̄ deo imolatũ hostia vel q̄z p̄ victoria hostiũ offeribat̄ seu p̄ securitate ab hostibus. Vel q̄z ad hostiũ tabernaculi imolabat̄. Exhibet aut̄ homo deo corpus suũ vt hostiã tripliciter. Uno ḡdez t̄mõ q̄n̄ aliqs corpus suũ exponit passioni et morti p̄p̄riũ deus: sicut d̄r de x̄po. Eph. 5. Tradidit̄ semetipsum oblationẽ et hostiã deo. Et ap̄lus dicit̄ d̄ se. p̄bil. 2. Si immolat̄ supra sacrificiũ et obsequiũ fidei vestre gaudeo. Sc̄do p̄ hoc q̄ homo corpus suũ ieiunys et vigilijs macerat: ad seruiẽdũ deo. s̄m̄ illud p̄me cor. 9. Castigo corpus meũ et in fuitutes redigo. Tertio p̄ hoc q̄ h̄o corpus suũ exhibet ad opa iusticie et diuini cultus exequẽda. supra. 6. Exhibete vestra mẽbra s̄uire iusticie et sanctificationẽ. (Est at̄ p̄siderandũ q̄ hostia q̄ deo imolabat̄ quatuor habebat. Primo nãq̄ ipsa oblatio debebat esse itegra et incorrupta. Un̄ dicitur. Mal. 1. Maledictus dolosus q̄ habet in grege suo masculũ: et votũ faciens immolat̄ debile d̄no. Et p̄p̄riũ dicit. Uiuente: vt. s. hostia n̄ri corporis quas deo offerim? sit viues p̄ fidẽ formatã charitate. Gal. 2. Q̄ nũc viuo in carne: i. s̄i de viuo filij dei. Et est attendendũ q̄ m̄alis hostia q̄ prius viua erat occidebat̄ vt imolaret̄: ad ostẽdendũ q̄ adhuc mors regnabat in hoie regnãte pctõ: vt supra. 5. Dicitũ est: sed hec hostia spiritalis semp̄ uiuit et in vita p̄ficiat̄ s̄m̄ illud Jo. 10. Ego veni vt vitã habeãt et abundantius habeãt: q̄z iã peccatũ ablatũ ẽ p̄ x̄p̄s: nisi dicam? q̄ hostia corporis nostri vinit qdẽ deo p̄ iusticia fidei: s̄z mortificat̄ cõcupiscẽtys carnis. Lol. 3. Mortificate mẽbra vestra: que sunt sup̄ terrã. Sc̄do vero hostia deo oblata in ipsa imolatione sanctificabat̄. Un̄ d̄r. Leuit. 22. Omnis homo q̄ accesserit de stirpe vestra ad ea q̄ p̄secrata sunt: et q̄ obtulerũt filij israel d̄no in quo ẽ imunditia: peribit corã d̄no. Et iõ subdit̄ (S̄cas). s. p̄ deuotionẽ: q̄ corpus nostrũ dei fuitio m̄cipat̄. Leuit. 20. Sanctificamini et estote sancti: q̄ ego dominus deus vester. Proprie aut̄ sanctitas d̄r p̄ respectus ad deũ: in q̄stus. s. homo seruat ea q̄ sunt iusta quo ad deũ. Tertio q̄stus ad ipsam sacrificij p̄sumptionẽ dicebat̄ sacrificium suaue et acceptum d̄no. s̄m̄ illud Leui. 1. Oblata oia adolebit sacerdos sup̄ altare in holocaustũ et in odore suauissimũ d̄no. Un̄ hic dicit. (Deo placentẽ). s. p̄ rectitudinẽ intentionis. ps. Ut placẽã corã deo in lumine viuẽtũ. Quarto in ipsa sacrificij p̄paratiõẽ apponebatur sal. Unde leuit. 2. Quicq̄ obtuleris sacrificij sale cõdies. Et Mar. 9. d̄r. Omnis victima sale saliet̄. Sal aut̄ discretione sapientie significat. Unde d̄r col. vlti. In sapientia ambulat̄ ad eos qui foris sunt: sermo vester semp̄ i grã sit sale conditus. Unde et hic sequitur. (Rõnabile obsequiũ v̄rũ). s. cũ discretiõẽ corpora vestra deo exhibeatis hostiã vel p̄ martiriũ vel p̄ abstinentiã: vel p̄ quocũq̄z opus iusticie. p̄me cor. 14. Omnia honeste: et s̄m̄ ordinẽ fiant in vobis. Et in ps. Honor regis iudiciũ diligit. Aliter se h̄z h̄o iust? ad interiores actus quibus deo obsequit̄ et ad exteriores. Nã bonũ hois et iusticia eius principaliter in interiorib? actibus p̄sistit: q̄bus. s. homo credit sperat et diligit. Un̄ dicit̄ Luc. 17. Regnũ dei intra vos est: non aut̄ p̄ncipaliter p̄sistit in exterioribus actibus. infra. 14. Nõ est regnũ dei esca et potus. Unde interiores actus se habent per modus finis q̄ s̄m̄ se q̄rif. exteriores vero actus ad quos deo corpora exhibent̄ se habent: sicut ea que sunt ad finẽ: in eo at̄ qd̄ querit̄ tãq̄z finis nulla mensura adhibet̄: sed q̄sto maius fuerit tãto melius se habet. In eo aut̄ qd̄ querit̄ p̄p̄riũ finẽ adhibet̄ mensura. s̄m̄ p̄portionẽ ad finẽ: sicut medic? sanitatẽ facit tantũ q̄stum potest: medicinã aut̄ nõ tantus

dat q̄stum p̄t̄: sed q̄stum videt̄ expedire ad sanitatẽ cõsequendã. Et similiter homo in fide in spe et i charitate nulla mẽsurã debet adhibere: sed quãto plus credit sperat et diligit tanto melius ẽ: p̄p̄riũ qd̄ d̄r Deut. 6. Diliges d̄nũ deũ tuum et c. Sed in exteriorib? actibus est adhibẽda discretiõis mẽsurã p̄ cõparationẽ ad charitatẽ. Unde dicit̄ Jer. 17. Nõne rõnalis homo dignitatẽ amittit: qui ieiunũ vel vigiliã p̄fert sensus integritati: vt p̄p̄riũ psalmoz atq̄z officioz decantationẽ amẽtiẽ vel tristitiẽ q̄s notã incurrat. (Deinde cũ dicit. (Et nolite p̄formari et c.)) Nõdit qualiter se debeat homo exhibere deo q̄stum ad animã. Et primo p̄hibet seculi cõformitatẽ cũ dicit. Et nolite p̄formari huic seculo: id est rebus que tẽporaliter trãseunt. Nã seculum p̄sens est quedã mensura coz que tẽporaliter labuntur. Rebus aut̄ tpalibus h̄o p̄format̄ p̄ affectus eis amore inherẽdo. Osee. 19. Facti sunt abominabiles: sicut ea que dilexerunt. Ja. 1. Religio munda et immaculata hec est. imaculatũ se custodire ab hoc seculo. Lõformat̄ etiaz huic seculo q̄ vitã seculariter viuẽtũ imitatur. Ephe. 4. Testificor in domino: vt iã nõ amplius ambuletis: sicut et gentes ambulant. Secũdo mandat interiorẽ mẽtis reformationẽ cũ dicit. S̄z reformamini in nouitate sensus vestri. Sensus aut̄ hominis hic dicit̄ ratio. s̄m̄ q̄ p̄ eã homo iudicat de agẽdis: hunc aut̄ sensum homo in sua creatione habuit integrũ et vigentẽ. Unde dicit̄ Ecc. 17. Sen- su impleuit corda illoz et bona et mala ostendit illis. Sed p̄ peccatũ hic sensus ẽ corruptus et quasi inueteratus. Baruch. 3. Inueterasti in terra aliena. Et p̄ cõsequẽs pulchritudinẽ et decorẽ suũ amisit. Tren. p̄. Egressus est a filia syon omnis decor eius. Monet ergo ap̄lus vt reformemur. i. iterato formã et decorẽ mẽtis assumamus que n̄ra mẽs habuit: qd̄ qd̄ sit p̄ grã sp̄s sancti ad quã p̄cipadã homo studiũ habere d̄z: ita. s. vt q̄ eã nondũ p̄ceperit eã p̄cipiat et q̄ illã p̄ceperit in ea p̄ficiat̄. Ephe. 4. Renouamini spiritu mẽtis v̄re. ps. Renouabit̄ vt aq̄le iuuent? tua. Ut aliter. Renouamini. s. i exterioribus actibus in nouitate sensus vestri. i. s̄m̄ nouitatẽ gr̄e quã mente p̄cepistis. Tertio assignat rõnez ammonitiõis predictẽ cũ dicit. (Ut p̄betis que sit voluntas dei). Circa qd̄ p̄siderandũ ẽ q̄ sicut homo q̄ h̄z gustũ infectũ nõ h̄z rectũ iudiciũ d̄ saporibus: sed ea que sunt suauia interdum abhominat̄: ea v̄o q̄ sunt abhominabilia appetit: q̄ aut̄ h̄z gustũ sanũ rectũ iudiciũ de saporibus h̄z: ita homo q̄ h̄z corruptũ affectũ quasi cõformatũ rebus secularibus nõ h̄z rectũ iudiciũ de bono: sed ille q̄ h̄z sanũ affectũ sensu eius innouato p̄ gratiaz rectũ iudiciũ h̄z d̄ bono: Ideo ergo dixit. (Nolite p̄formari huic seculo: sed renouamini in nouitate sensus vestri: vt p̄betis). i. exp̄imẽto cogĩscatis. ps. Sustate et videte quĩ suauis ẽ d̄ns. (Que sit voluntas dei) qua. s. vult vos esse saluos. p̄me thes. 4. Nec est voluntas dei sanctificatio v̄ra. (bõa). i. vult bonũ honestũ nos velle: et ad b̄ suis p̄ceptis nos inducit. Mich. 6. Indicabo tibi o h̄o qd̄ sit bonũ: et qd̄ deus regrat a te. (Et beneplacens) in q̄stũ. s. bñ disposito est delectabile id qd̄ de? vult nos velle. ps. Iusticie d̄ni recte letificãtes corda. Et nõ tantũ vtilis ad finẽ p̄sequẽdũ: sed ẽt p̄fecta quasi cõiungẽs nos fini. Mat. 5. Estote p̄fecti sicut et p̄r vester celestis p̄fectus ẽ. Hei. 17. Ambula corã me et esto p̄fectus. Talẽ ergo exp̄imẽtẽ dei voluntatem illi q̄ nõ cõformatur huic seculo: sed reformant̄ in nouitate sensus sui. Illi aut̄ q̄ in vetustate p̄manent seculo cõformati iudicat̄ dei voluntatẽ nõ esse bonã: s̄z grauez et inutilẽ. Ecc. 6. Quã aspera ẽ sapiẽtia in doctis hoibus. (Deinde cũ dicit. (Dico. n. p̄ gratiã et c.)) Docet qualr̄ donis dei h̄o habeat vti. Et primo docet hoc q̄stus ad dona q̄ non sunt oibus coia: sicut sunt gratie gratis date. Sc̄do

Ad romanos

quod tunc ad donum charitatis quod est omnibus commune ibi. (Dilectio sine simulatione etc.) Circa primum duo facit. Primo docet in generali quomodo debeat homo uti gratias gratis datur. Secundo exegit hoc per partes ibi. (Sicut enim in uno corpore etc.) Circa primum tria facit. Primo excludit superfluum dicens. Non enim quod reformemini in nouitate sensus vestri: quod quidem moderate facere debetis. Dico enim in modo per gratiam apostolus et auctoritate apostolica que data est mihi. Gal. 2. Cum cognouissent gratiam que data est mihi inter gentes. Ephe. 3. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hec etc. Quibus sunt inter vos: omnibus est hoc utile. primum corinthios. 7. Uolo omnes homines esse sicut me ipsum. Hoc inquam in modo. Non plus sapere quam oportet sapere. id est nullus presumat de sensu aut sapientia sua confidens supra suam mensuram. Ecc. 7. Non plus sapias quam necesse est. ps. Neque ambulauit in magnis neque in mirabilibus super me. Secundo hortatur ad id quod est medium dicens: sed sapere ad sobrietatem. scilicet modo uobis ut mensurate sapiatis. secundum gratiam uobis data. Sobrietas enim mensuras importat. Et quis proprie dicat circa potum uini: potum tamen accipi circa quilibet materia in qua homo debitam mensuram obseruat. Titus. 2. Sobrie et iuste et pie uiuamus in hoc seculo. Tertio docet secundum quid accipienda sit mensura medij dicens. Et hoc in quibus sicut deus unicuique dimisit. id est distribuit mensuram fidei. id est mensuram donorum suorum que ordinatur ad fidei edificationem. primum corinthios. 12. Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitates. Datur enim deus his dona non eadem omnibus: sed diuersa diuersis distribuit. secundum illud primum corinthios. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Nec omnibus equaliter datur: sed unicuique secundum certam mensuram Ephe. 4. Unicuique numerum datur gratia secundum mensuram donationis christi. Et ideo apostolus sobrie sapiens habet hanc mensuram dicebat. 2. corinthios. 12. Non autem in inmensum gloriamur: sed secundum mensuram regule qua mensus est nobis deus. Soli autem christo datur est spiritus non ad mensuram: ut dicitur Io. 3. Non solum autem ipsam fidem que per dilectionem operatur. Unde Luc. 17. Discipuli christo dixerunt. Domine adauge nobis fidem.

Lectio

II.

Sicut enim in uno corpore multa membra habemus non omnia autem membra eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in christo: singuli autem alter alterius membra habentes donationes sed gratiam que data est uobis differetes. Siue prophetiam secundum rationem fidei. Siue ministerium in ministrando. Siue qui docet in doctrina. Qui exhortatur in exhortando. Qui tribuit in simplicitate. Qui preest in sollicitudine. Qui misertur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Quod diuites malum: adheretes bono. Charitate fraternitatis inuicem diligentes: honorem inuicem preuenientes. Sollicitudine non pigri: spiritu feruentes: domino seruietes. Spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes. necessitatibus sanctorum communicantes: hospitalitatem sectantes.

Præmissa admonitio hic apertius rationes assignat: sumptam ex similitudine corporis mystici ad corpus naturale. Et primo in corpore naturali tangit tria. Primo quidem corporis unitatem cum dicit. (Sicut enim in uno corpore). Secundo membrorum pluralitatem cum dicit. (Multa membra habemus) Est enim corpus humanum organicum ex diuersitate membrorum constitutum.

Tertio officiorum diuersitate cum dicit. (Omnia autem membra non eundem actum habent). Frustra enim esset membrorum diuersitas nisi ad diuersos actus ordinarentur.

Deinde adaptat hec tria ad corpus christi mysticum quod est ecclesia. Ephe. 1. Ipsum dedit caput super omnem ecclesiam que est corpus eius. Circa quod est tria tangit. Primo quidem fidelium quasi membrorum multitudinem cum dicit. (Ita multi). Luc. 14. Homo quidam fecit cenam magnam: et uocauit multos. Esa. 54. Multi filij deserte. Quamuis enim sint pauci per comparationem ad infructuosam multitudinem. sed illud Mat. 7. Arta est uia que ducit ad uitam et pauci inueniunt eam: tamen absolute loquendo sunt multi. Apoc. 7. Post hec uidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat. Secundo tangit corporis mystici unitatem cum dicit. (Unum corpus sumus). Ephe. 2. Ut reconciliet ambobus in uno corpore etc. Tunc autem corporis mystici et unitas spiritualis per quam fide et affectu charitatis inuicem unimur: et deo secundum illud Ephe. 4. Unum corpus et unus spiritus. Et quia spiritus unitatis a christo in nos deriuat. supra. 8. Si quis spiritum christi non habet hic non est eius. Ideo subdit in christo quod spiritum suum quem dat nobis non inuicem unit et deo. Io. 17. Ut sint unum in nobis sicut et nos unum sumus. Tertio tangit officiorum diuersitatem ad utilitatem eorum reductam dicens: (Singuli autem secundum membra alter alterius). Membrorum enim quodlibet proprium actum habet et uirtutem: in quantum ergo unum membrum sua uirtute et actu alteri prodest de membrorum alterius: sicut pes dicit membrorum oculi in quantum oculum defert: et oculus de membrorum pedis in quantum regit pedem. primum corinthios. 12. Non potest dicere oculus manui opera tua non indigeo. Ita est in corpore mystico ille qui accepit gratiam prophetie indiget illo qui accepit gratiam sanitatis: et ita est in omnibus alijs. Unde dicit unusquisque fidelis secundum gratiam sibi datam alteri seruit efficit alterius membrum. Gal. ultimo. Alter alterius onera portate. primum Petri. 4. Unusquisque sicut accepit gratiam in alterumque illam administrates.

Deinde cum dicit. (Habentes autem donationes) exequitur per partes monitionem quam supra posuerat de sobrio et moderato gratie usu. Et primo ponit gratiarum diuersitatem dicens: sumus inquam alter alterius membra: non secundum eandem gratiam: sed habentes differetes non ex diuersitate meritorum: sed secundum gratias que data est nobis. primum corinthios. 7. Unusquisque proprium donum habet ex deo. unum quod est sic: alius uero sic. Mat. 25. Uocauit seruos suos et tradidit illis bona sua: et uni dedit quinque talenta: alij autem duo: alij uero unum. Secundo docet diuersarum gratiarum usum: et primo in rebus diuinis quantum ad cognitionem quod dicitur. Siue prophetia quam habentes utamur ea secundum rationem fidei. Dicitur autem prophetia quedam apparitio ex reuelatione diuina eorum que sunt precul. Unde i. reg. 9. dicit. Qui propheta hodie dicitur uocabatur olim uidentis. Sunt autem precul a cognitione nostra. secundum quod futura contingetia que propter defectum sui esse cognoscibilia non sunt: sed res diuine sunt precul a nostra cognitione: non secundum se cum sint maxime cognoscibiles: quia ut dicitur i. Io. 1. Deus lux est et tenebre in eo non sunt ullæ: sed pro defectum intellectus nostri quod se habet ad ea que sunt in seipsis manifestissima: sicut oculus noctue ad lucem. Et quia unumquodque magis dicitur tale: quod est secundum se tale quam secundum aliud. Inde est quod magis proprie dicuntur esse precul a cognitione nostra futura contingentia. Et propter hoc horum proprie est prophetia. Amos. 4. Non faciet dominus deus uerbum nisi reuelauerit secretum suum. Dicitur tamen prophetia contra etiam reuelatio quorundam occultorum. Doc autem donum prophetie: non solum fuit in veteri testamento: sed etiam in nouo. Joelis. 2. Effundam de spiritu meo super omnem carnem: et prophetabunt filij uestri. Dicitur etiam propheta in nouo testamento qui prophetica dicta exponit: quia sacra scriptura eodem spiritu interpretatur quo est data. Ecc. 24. Adhuc doctrinam quasi prophetiam

doctrina. 2. post
epiam

effundam. Ordinatur aut prophete donū: sicut et alie gratie gratis date ad fidei edificationē. p̄me corinth. 12. Unicuique dat manifestatio spūs ad vtilitatē. heb. 2. Cōfirmata est. s. doctrina fidei contestante deo signis et prodigijs et varijs virtutibus et spiritus sancti distributionibus. Et iō propheta est vtendū. fm̄ rōnem fidei. i. nō in vanū: sed vt per hoc fides confirmetur: nō aut cōtra fidem. Unde dicit. Deut. 13. Si surrexerit in medio tui propheta et dixerit tibi eamus et sequamur deos alienos nō audies verba prophete illius: q̄ scilicet prophetizat contra rationē fidei.

Quantū ad sacramenta ministrāda subdit. (Siue ministerium in ministrādo). i. si quis accepit gratiā vel officium ministerij: puta vt sit episcopus vel sacerdos: q̄ dicitur ministri dei. Esa. 6. Vos sacerdotes dñi vocabimini ministri dei n̄ri dicit vobis: exequat illud diligēter exequēdo in ministrando. 2. Th. 4. Ministeriū tuū imple. Secundo tangit ea que pertinent ad res humanas in q̄b̄ p̄t alijs alteri subuenire. Primo q̄dē q̄tum ad cognitiones vel speculatiuas vel practicā. Quātum ergo ad speculatiuā primo dicit. Siue q̄ docet. i. q̄ habet officij vel gratiā docendi vtat̄ in doctrina. i. vt studiosē et fideliter doceat. Job. 4. Ecce docuisti plurimos. Mat. vltimo. Euntes docete oēs gentes. Quātum autem ad cognitionem practicā subdit. (Qui exhortat̄). i. q̄ h̄z officij vel gratiā exhortandi homines ad bonū vtat̄ illo in exhortādo. p̄me thes. 2. Exhortatio nostra nō fuit de errore neq̄ de immūditia neq̄ in dolo. Tit. 2. Nec loquere et exhortare.

Deinde ponit ea que p̄tinent ad exteriora opera in q̄b̄ q̄nq̄ aliquis subuenit alicui aliquid donū dādo: et q̄tum ad hoc dicit. (Qui tribuit). i. qui h̄z facultates tribuēdi et gratiā exequat̄ hoc in simplicitate: vt. s. nihil mali ex illo intendat quasi donis homines ad malū alliciēs. Vel etiā cū aliquis ex modico dato intendit multo maiora acquirere. Ecc. 20. Datus insipientis nō erit tibi vtilis: oculi. n. illius septemplexes sunt. Exigua dabit et multa improperabit. Et prouer. 11. Simplicitas iustoz diriget eos. Q̄nq̄ aut aliquis subuenit alteri eius curam habendo et q̄tum ad h̄ dicit. (Qui preest) id est qui est in p̄lationis officio constitutus vtatur illo officio i sollicitudine. Heb. vltimo Obedite prepositis vestris et subiaccete eis. Ipsi. n. peruigilant quasi rōnem reddituri p̄o animabus vestris. sc̄de cor. 12. Sollicitudo oīm ecclesiaz. Q̄nq̄ autē subuenit aliquis alicui releuando eius miserā et q̄tum ad hoc dicit. (Qui miseret̄). i. qui habet facultatē et affectū miserendi exequat̄ hoc i hilaritate quasi libet̄ hoc faciēs. 2. cor. 9. Nō ex tristitia neq̄ ex necessitate. Dylarē. n. datozez diligit deus. Ecc. 7. In omni dato hilarē fac vultum tuū.

Deinde cuz dicit. (Dilectio sine simulatione etc.). Docet vsum doni gratuiti q̄d est oibus cōmune. s. charitatis. Et primo ponit ea que pertinent ad charitatē i generali. Secundo ponit quedā specialiter p̄tinentia ad dilectionem quorūdam ibi. (Necessitatibus sanctorū etc.). Circa p̄m̄ tria facit. Primo ostendit qualis debeat esse dilectio ex parte diligentis. Secundo qualiter se debeat habere ad p̄m̄m̄ ibi. (Charitates fraternitatis etc.). Tertio qualiter se debeat habere ad deū. ibi. (Sollicitudine nō pigri). Circa qualitatem aut charitatis tria docet. Primo quidē q̄ dilectio d̄ esse vera. Un̄ dicit. (Dilectio sine simulatione) vt. s. nō tū in verbo aut in exteriori apparētia: sed sit i vero cordis affectu: et efficacia operis. p̄me. Jo. 3. Nō diligamus verbo neq̄ lingua: sed opere et veritate. Ecc. 6. Amico fideli nulla est comparatio. Secundo docet q̄ dilectio debet esse pura: cū dicit. (Odientes malū). Tunc enim ē pura dilectio q̄ homo nō p̄sentit amico suo in malū: sed ita diligit hominē: vt eius viciūz odiat. Unde dicit. p̄me

cor. 13. Nō gaudet super iniquitate cōgaudet aut veritati. ps. Iniquos odio habui. Tertio docet q̄ dilectio debz cē honesta cū dicit. (Adherentes bono): vt scilicet aliquis adhereat alteri propter bonū virtutis. Gal. 4. Bonū aut emulamini in bono semp. Nec est pulchra dilectio d̄ qua dicit. Ecc. 24. Ego mater pulchre dilectionis.

Deinde cū dicit. (Charitatem fraternitatis). Ostendit q̄li ter charitas se debet habere ad proximū. Et primo q̄tum ad interiores affectū cū dicit. (Charitatem fraternitatis inuicē diligentes). Ut. s. nō solū fratres diligamus p̄ charitates: sed et diligamus ipsas charitates qua eos diligam: et ab eis diligimur. Sic enim si carā habemus charitates non de facili eā dissolui faciemus. Heb. vltimo. Charitas fraternitatis maneat in vobis. Cant. Ultimo. Si dederit homo oēm substantiā domus sue p̄ dilectione tanq̄ nihil despiciet illā. Secūdo q̄tum ad exteriorē effectū cum dicit. (Honore inuicē p̄ueniētes). In quo tria designatur: Primo quidē q̄ homo p̄ximū in reuerētia debet habere quod pertinet ad rōnez honoris. Nullus enīz potest vere diligere eū quē despicit. Phil. 2. Superiores inuicēz arbitantes. Quod quidē fit dum aliquis suū defectū cōsiderat et bonū proximi. In honore aut nō solum reuerentia intelligitur: sed etiāz necessarioz subuentio: sicut cum dicitur. Exo. 20. Honora patrē tuū et matrem tuā. precipiē necessarioz subuentio: sicut patet per hoc q̄ dñs Mat. 5. Arguit phariseos cōtra hoc preceptum impediētes filios a subuentione parentū. Secūdo designatur q̄ effect⁹ dilectionis debet mutuo exhiberi: vt scilicet homo nō soluz velit beneficia recipere: sed etiā exhibere. Ecc. 4. Nō sit porrecta manus tua ad accipiendū et ad dādū collecta. Et. 14. In diuisione sortis da et accipe. Et hoc designat cuz dicit. (Inuicē). Tertio designat q̄ effect⁹ dilectionis d̄ esse promptus et veloc: q̄d designatur cuz dicit. (P̄ueniētes) vt scilicet aliquis p̄ueniat amicū i beneficijs. Ecc. 37. Omnis amicus dicit: et ego amicitiam copulaui.

Deinde cū dicit. (Sollicitudine etc.). Ostendit qualiter se debeat habere dilectio charitatis ad deū. Et primo incipit ab ipsa rationis attētionē cuz dicit. Sollicitudine sitis nō pigri: scilicet ad seruiēdū deo. Mich. 6. Indicabo tibi o homo quid sit bonū et quid deus querat a te. Postea subdit. Sollicite ambulare cū deo tuo. 2. Th. 2. Sollicite cura te ipsum probabile exhibere deo. Secundo q̄tum ad effectū cuz dicit. (Spiritu sitis feruentes) sc̄z in dei dilectione. Proccedit autē feruor ex abundantia caloriz. Unde feruor spiritus dicitur: quia propter abundantiam diuine dilectionis totus homo feruet in deū. Act. 18. dicit q̄ apollo feruens spiritu loquebatur. p̄me thes. vltimo. Spiritus nolite extinguere. Tertio q̄tum ad exteriorē obsequiū cū dicit. (Domino seruiētes) scilicet seruitute latrice q̄ soli deo debetur. Deut. 6. Dñm deum tuū adorabis et illi soli seruiēs. ps. Seruite domino in timore. Vel fm̄ alias literam. Tempoz seruiētes vt scilicet dei seruitiū cōgruo tpe faciamus. Ecc. 8. Omni negotio tempus est et oportunitas. Quarto q̄tum ad mercedēz seruitiū cū dicit. (Spogaudētes) scilicet mercedis: q̄ est dei fruitio. Ben. 15. Ego dñs merces tua magna niml. supra. 5. Gloriamur i spe glorie filiorum dei. Facit aut spes hominē gaudētē rōne certitudinis: sed tamen affligit ratione dilationis. prouer. 13. Spes que differtur affligit animas. Quinto q̄tum ad difficultatem quā hō patit̄ in dei seruitio. Un̄ subdit. (In tribulatione). s. quā pp̄ deū sustinetis sitis patientes. supra. 5. Tribulatio patientiā operat̄. Sexto q̄tum ad oia p̄dicta dicit. (Orationi instantes). in q̄ orationis assiduitas designatur. Luc. 18. Oportet semp orare et nunq̄ deficere sc̄de tibi. 5. Sine intermissione orate. per orationem enīz

Ad romanos

in nobis sollicitudo excitat: feruor accendit: ad dei seruitium incitatur: gaudium spei in nobis augetur et auxilium in tribulatione promeremur. ps. Ad dominum cum tribulatione clamauit et exaudiuit me.

¶ Deinde cum dicit. (Necessitatibus sanctorum etc.) Determinat de charitate quantum ad speciales quasdam personas. Et primo quidem quantum ad indigentes. Secundo quantum ad inimicos ibi. (Benedicite persecutoribus vos). Circa primum duo facit. Primo inducit ad exhibenda beneficia charitatis indigentibus in uniuersali cum dicit. (Necessitatibus sanctorum communicantes). Ubi tria sunt notanda. Primo quidem quod eleemosine ex charitate sunt impendende indigentibus siue necessitate patientibus. Ephe. 4. Laboret operando manibus suis: quod bonum est: ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Secundo quod potius est subueniendum iustis quam alijs. Unde dicit. Necessitatibus sanctorum. Ec. 12. Da iusto et non recipias peccatorem. Quod quidem non sic est intelligendum quod etiam in necessitatibus sit peccatoribus subueniendum: sed quia non est eis subueniendum ad fomentum peccati: ut illius tamen est subuenire iustis: quia talis elemosina fructuosa est: non solum ex parte dantis: sed etiam ex suffragio recipientis. Luc. 16. Facite uobis amicos de mamona iniquitatis: ut cum defeceritis recipiant uos in eterna tabernacula scilicet suis suffragijs. Secundo in speciali admonet ad hospitalitatem dicens (hospitalitatem sectantes): quia. scilicet in hoc misericordie opere alia misericordie opera includuntur. Nam hospes non solum domum exhibet ad manendum: sed etiam alia necessaria subministrat. Heb. vlti. Hospitalitatem nolite obliuisci. prime. pe. 4. Hospitales inuicem sine murmuratione.

Lectio.

III.

Benedicite persecutoribus uos. Benedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus. Ad ipsum inuicem sentientes. Non alta sapientes: sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud uosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes. prouidentes bona: non tantum coram deo: sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest quod ex uobis est: cum omnibus hominibus pacem habentes. Non uosmetipsos defendentes carissimi: sed date locum ire. Scriptum est enim. Adhibi uindictam: et ego retribuam dicit dominus. Sed si esurierit inimicus tuus: cibus illi: si sitit: potum da illi. Hoc. n. faciens carbonem ignis congeres super caput eius. Noli uinci a malo: sed uince in bono malo.

¶ Supra ostendit qualiter charitas sit exhibenda indigentibus: nunc ostendit qualiter sit exhibenda et inimicis. Et primo ponit admonitionem. Secundo probat quod dixit ibi. (Scriptum est enim etc.). Circa primum considerandum est quod ad charitatem tria pertinent. Primo quidem benignitas: que consistit in hoc quod aliquis uelit bonum alteri et malum eius nolit. Secundo concordia que consistit in hoc quod amicorum sit idem nolle et uelle. Tertio beneficiencia que consistit in hoc quod aliquis beneficiat ei quem amat et eum non ledat. Primo ergo ponit ea que pertinent ad benignitatem. Secundo ea que pertinent ad concordiam ibi. (Gaudere cum gaudentibus). Tertio ea que pertinent ad beneficienciam ibi. (Nulli malum etc.). Circa primum duo facit. Primo monet ut benignitas sit ampla que se extendat et ad inimicos cum dicit. (Benedicite persecutoribus uos). Circa quod notandum est quod benedicere est bonum dicere. Contingit autem bonum dicere tripliciter.

Uno modo enunciando: puta cum quis bonum alterius laudat. Ecc. 31. Splendidus in panibus benedicent labia multorum et testimonium ueritatis illius fidele. Alio modo imperando: et sic benedicere per auctoritatem est proprium dei: cuius imperio bonum ad creaturas deriuat: ministerium autem pertinet ad ministros dei qui nomine domini super populum inuocant. Numeri. 6. Sic benedicetis filiis israel et dicetis eis. Et post. Inuocabunt nomen meum super filios israel et ego benedicam eis. Tertio benedicere aliquis optando. ps. Et non dixerunt qui peruebant benedictio domini super uos. Et secundum hoc benedicere est bonum alicui uelle: et quasi bonum per aliquo precari. Et hoc modo accipit hic. Unde in hoc quod dicitur benedicite persecutoribus uos. datur intelligi quod et ad inimicos et persecutores debemus esse benigni eis bona optando et per eis orando. Mat. 5. Diligite inimicos uestros et orate pro persecutoribus et calumniantibus uos. Quod autem hic dicitur: quodam quidem modo est in precepto: quodam autem modo est in consilio: quod enim aliquis in generali dilectionis affectu impedit inimicis non excludendo eos a communi dilectione proximorum: et a communi oratione: quam quis pro fidelibus facit pertinet ad necessitatem precepti. Similiter etiam quod aliquis in articulo necessitatis inimico dilectionis effectum particulariter impendat pertinet ad necessitatem precepti. Unde dicitur exo. 21. Si occurreris boui inimici tui aut asino erranti: reducatur eum. Sed quod aliquis in speciali dilectionis effectum et orationis suffragium aut qualecunque subuentiois beneficium exhibeat inimico in terditum etiam extra articulum manifeste necessitatis pertinet ad perfectionem consiliorum: quia per hoc ostenditur perfecta charitas ad deum: quod omne humanum odium superet. Ille autem qui penitet et misericordiam petit iam non est inter inimicos aut persecutores computandus. Unde ei absque omni difficultate sunt charitatis indicia ostendenda. Ecc. 28. Relinque proximo tuo nocenti te: et tunc deprecanti tibi peccata soluetur. Secundo docet quod benignitas siue benedictio sit pura: id est absque permixtione contrarij. Unde dicit (Benedicite et nolite maledicere): id est ita benedicatis quod nullo modo maledicatis. Quod est contra quosdam qui ore benedicunt: et corde maledicunt. Et illud ps. Qui loquuntur pacem cum proximo suo: mala autem in cordibus eorum. Et etiam contra illos qui quandoque benedicunt quandoque maledicunt: uel quibusdam benedicunt quibusdam maledicunt. Jac. 3. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei hec ita fieri. ps. 3. Non reddentes maledictum pro maledicto. Sed videtur esse quod in sacra scriptura plures maledictiones inueniuntur. Dicitur enim Deut. 27. Maledictus qui non permanferit in sermonibus legis huius: nec eos opere perficit. Ad quod dicendum est quod maledicere est malum dicere: quod quidem tripliciter contingit: sicut et benedicere: scilicet annunciando imperando et optando: et secundum quodlibet horum modorum potest bene et male fieri. Si enim id quod est materialiter malum dicatur malum quolibet predictorum modorum sub ratione boni non est illicitum: quia hoc est magis benedicere quam maledicere: unumquodcunque enim magis iudicat. secundum suam formam quam secundum suam materiam. Si uero aliquis dicat malum sub ratione mali formaliter maledicit. Unde est omnino illicitum. utrumque autem horum contingit in hoc quod aliquis enunciando malum profert. Quandoque enim aliquis enunciat malum alicuius ad notificandum necessariam ueritatem: et sic dicit malum sub ratione ueritatis quod est bonum: unde est licitum. Et hoc modo Job. 3. dicitur quod Job maledixit dei suo enuncians maliciam presentis uite: sicut apostolus dicit. Ephe. 5. Redimite tempus quoniam dies mali sunt. Quandoque autem aliquis enunciat malum alterius: scilicet intentione detrahendi. Et hoc est illicitum. Dicitur enim. prime corin. 6. Neque maledici neque rapaces regnum dei possidebunt. Sinus

liter etiā in eo q̄ quis dicit malum imperando. Dtingit au-
tē quandoq; q̄ aliquis dicit id quod est materialiter ma-
lum sub ratione boni: puta cū ex imperio alicuius proue-
nit alicui malū pene pp̄ iusticiam: q̄d quidē ē licitū. Et B
modo transgressiones legis maledicunt. i. pene fm̄ iusti-
tiā deputantur. Quisq; v̄o aliquis imperando dicit malū
alterius iniuste: puta propter odium ⁊ vindictas. Et talis
maledictio est illicita. Exo. zi. Qui maledixerit patri vel
matri morte moriat̄. Et id est etiā circa id quod aliq̄s di-
cit malum optando. Si enī hoc optet sub ratione boni pu-
ta vt per aduersitatē alicuius perueniatur ad spiritualem
profectū: hoc licitum est. Job. 5. Uidi stultū firma radice
⁊ maledixi pulchritudini eius statim. Si vero hoc homo
faciat propter odium vel vindictā ē omnino illicitū. i. reg.
i7. Maledixit philysteus David in diebus suis.

¶ Deinde cū dicit. (Haudere cum gaudētibus ⁊c.) Ponit
ea que pertinent ad concordiam. Et primo ponit ⁊ cordie
documenta. Secūdo remouet impedimenta ibi. (Non al-
ta sapientes ⁊c.) Cōcordia autē potest dupliciter attendi.
Uno modo q̄tum ad effectū in bonis ⁊ in malis. In bonis
quidem: vt aliquis bonis alioꝝ congaudeat. Unde dicit.
Haudere: scilicet debetis cum gaudētibus. Phil. 2. Hau-
deo ⁊ congratulor omnibus vobis. Sed hoc est intelligē-
dum: quādo quis gaudet de bono. Sunt autē quidam qui
gaudent de malo fm̄ illud puer. ⁊. Letantur cum male-
fecerint. Et istis nō est congaudēdū. prime cor. 13. dicitur
de charitate: q̄ non gaudet super iniquitate: cōgaudet au-
tem veritati. In malis autē vt aliquis tristē de malis alte-
rius. Unde subdit. (Glere) scilicet debetis cū flentibus.
Job. 30. Glerā quondā super eo qui afflictus erat. Ecc. 7.
Nō desis plorantibus in cōsolatione: ⁊ cū lugentibus am-
bula. Ipsa enim compassio amici ⁊ dolentis cōsolationem ī
tristitū affert. Primo quidē q̄ ex B colligit̄ efficac̄ ami-
citię argumentū. Ecc. 12. In malicia illius idest in infortu-
nio amicus cognitus est. Et hoc ipsū ē delectabile cogitē-
re aliquē sibi esse v̄z amicū. Alio modo hoc ipso q̄ ami-
cus condolet videtur se offerre ad simul portādum onus
aduersitatis: q̄d tristitiam causat. Et quidē lenius porta-
tur q̄d portatur a pluribus q̄ ab vno solo. Secundo con-
cordia consistit in vnitāte sententię: ⁊ q̄tum ad hoc dicit.
(Idipsum). i. idē sitis inuicē sentientes: vt scilicet in eadē
sententia cōueniatis. prime cor. 1. Sitis perfecti in eodem
sensu ⁊ in eadem scientia. Phil. 2. eandem charitatem ha-
bentes vnanimis: idipsum sentientes. Sciendū est tñ q̄
duplex est sententia. Vna quidem que pertinet ad iudici-
um intellectus circa speculabilia: puta circa cōsideratiōes
geometricas vel naturales: dissentire autem in talib; non
repugnat amicitie vel charitati: q̄ charitas in voluntate
est: vniūsmodi autē iudicia nō proueniunt ex voluntate:
sed ex necessitate rationis. Alia vero sententiā pertinet ad
iudicium rationis circa agenda ⁊ in talibus dissensio ami-
citię ⁊ rariatur: q̄ talis dissensio habet ⁊ rietatem volun-
tatis: ⁊ q̄ fides nō solum est speculatiua: sed etiam practi-
ca: in q̄tum p̄ dilectionem operat̄: vt d̄r̄ Gal. 5. Ideo etiā
dissentire a recta fide est cōtrarium charitati.

¶ Deinde cū dicit. (Nō alta sapiētes ⁊c.) Excludit impe-
dimenta cōcordie: que quidē sunt duo. Primū est supbia
ex qua cōtingit q̄ dum aliquis inordinate suā excellentiā
querit ⁊ subiectionē refugit: vult alius subyeci ⁊ eius excel-
lentiā impedire. Et ex hoc sequitur discordia puer. 13. In-
ter superbos semp̄ iurgia sunt. Et ideo ad hoc remouēdū
dicit. Nō sitis alta sapientes: vt scilicet inordinate vestrā
excellentiā appetatis. supra. ii. Noli altū sapere: sed time.
Ecc. 3. Altiora te ne quesieris. Sed sitis consentientes hu-
milibus. i. bis que sunt humilia: idest ea que abiecta vidē-

tur nō recusatis cū oportuerit. ps. Elegi abiectus eē in do-
mo dei mei. p̄me pe. vltimo. Dominus superbis resistit:
humilibus autem dat gratiā. Secūdu impedimentū cō-
cordie est presumptio sapientię: ex qua cōtingit q̄ aliquis
alioꝝ sententię nō credit. Ad q̄d remouendū dicit. (No-
lite esse prudētes apud vosmetipsos): vt scilicet iudicetis
solum id esse prudētię quod vobis videtur. Esa. 5. Ne qui
sapientes estis in oculis vestris ⁊ corā vobismetipsis pru-
dentes. supra. ii. Ut nō sitis vobismetipsis sapientes.

¶ Deinde cum dicit. (Nulli malū pro malo ⁊c.) docet il-
la que pertinent ad beneficiā excludendo contrariū.
Et primo docet q̄ nō sit alicui malefaciendū ratione vin-
dicte. Secūdo docet q̄ nō sit alicui malefaciendū rōne
defensionis ibi. (Nō vosmetipsos defendētes). Circa p̄-
mū tria facit. Primo prohibet vindictā dicēs. (Nulli ma-
lū pro malo reddētes). i. sitis. ps. Si reddidi retribuētib;
mibi mala. p̄me pe. 3. Nō reddentes malū pro malo. S; hoc
est intelligendum formaliter: sicut supra dictū est de
maledicto: prohibemur enim affectu ody v̄l vindicte red-
dere malū pro malo: ita q̄ in malo alterius delectemur.
Sed si p̄ malo culpe: q̄d quis facit reddat iudex malū pe-
ne fm̄ iusticiam ad compensandā malitiam: materialiter
quidē infert malū: sed formaliter ⁊ per se infert bonū.
Unde cū iudex suspendit latronē pro homicidio non red-
dit malū pro malo: sed magis bonum pro malo. Et B mo-
do apostolus quēdam pro peccato incestus tradidit satha-
ne in interitum carnis: vt spiritus saluus fiat: vt habet. p̄
cor. 5. Secūdo docet q̄ et bona sint proximis exhibenda di-
cēs. Prouidentes scilicet sitis bona nō tantū corā deo: vt
scilicet curetis satisfacere conscientie vestre corā deo: sed
etiam coram omnibus hoibus: vt scilicet ea faciatis q̄ ho-
minibus placeant. prime cor. 10. Sine offensione estote in
deis ⁊ gentibus ⁊ ecclesie dei: sicut ⁊ ego per omnia omni-
bus placeo. prime cor. 13. Prouidentes bona nō solum cor-
ram deo: sed etiā coram omnibus hominibus. Hoc tamē
p̄tingit ⁊ bene ⁊ male fieri: si enim hoc fiat propter pauorē
humanū nō bñ agitur. Mat. 6. Attēdite ne iustitiā vestrā
faciatis coram hominibus: vt videamini ab eis. Si autē
hoc fiat ad gloriā dei bñ agitur. fm̄ illud. Mat. 5. Sic lu-
ceat lux vestra coram hominibus: vt videant opa vestra
bona: ⁊ glorificent patrē vestrum qui in celis ē. Tertio as-
signat rationem vtriusq; dīctorum. Ad hoc enim debem;
abstinere a retributione malorum: ⁊ corā hominibus bo-
na prouidere: vt cum hominibus paces habeamus: ⁊ ideo
subdit. Cum omnibus hominibus paces habentes. Deb;
vltimo. Pacem sequimini cum omnibus. Sed hic addit
duo: quorum primū est q̄d dicit. (Si fieri potest). Quan-
doq; enim malitia aliorum impedit ne cum eis pacem ha-
bere possimus: quia scilicet cum eis pax haberi nō potest:
nisi eorum malitię consentiatur: quā quidē paces constat
esse illicitā. Unde dñs dicit. Mat. 10. Nō veni pacē mitte-
re: sed gladiū. Aliud autē addit dicēs. Quod ex vobis est:
vt scilicet ⁊ si ipsi contra pacem agant: tamen q̄d in nobis
est facere nos debemus: vt eorum pacem queramus. ps.
Cum his qui oderunt pacem eram pacificus. Et alibi In-
quire pacem ⁊ persequere eam.

¶ Deinde cum dicit. (Nō vosmetipsos defendentes ⁊c.)
Ostendit q̄ nō sunt mala proximis inferenda per modū
defensionis. Et primo ponit documentum dicēs. Nō si-
tis vosmetipsos defendētes o charissimi: sicut ⁊ de xpo di-
citur. Esa. 50. Dedi corpus meum percutientibus ⁊ genas
meas vellentibus. ⁊ 53. Quasi agnus coram tondente se
obmutuit ⁊ cetera. Unde ⁊ ipse dominus mandauit. Ma-
the. 5. Si quis te percussit in vna maxilla prebe ei
etiam alteram. Sed sicut Augustinus dicit in libro cōtra

Ad romanos

medacium. Ea que in nouo testamēto a sanctis facta sunt valent ad exēpla intelligendaz scripturaz que in pceptis data sunt. Ipse autē dñs cū alapa percussus esset: nō ait: ecce altera maxilla: sed si male locutus sum testimonium pbibe de malo. Sin autē bñ quid me cedis: Ubi oñdit pparatio: nē alterius maxille in corde eē faciendā. Paratus. n. fuit dñs nō solū in altera cedi p salute hominis: sed in toto cor pore crucifigi. Et sicut Aug. dicit ad marcellinū: tūc qdem hoc mandatū recte fit cū ei credit̄ pfectuz esse pp que fit ad aprandā in eo correctionē atq; p cordiā: etiā si alius exi tus cōsequat̄. Sunt igit̄ ista pcepta paciētie semp i cordis preparatiōe retinenda: et ipsa beniuolentia ne reddat̄ malū p malo semp in voluntate complenda est. Agēda sunt autē multa et cū inuitis benigna qdā aspirate plectēdis. **C** Scōo assignat rationē cū dicit. (Sed date locū ire). i. diuino iudicio. Quasi diceret cōmittatis vos deo q suo iudicio pōt vos defendere et vindicare. fm illud p̄me. pe. vl timo. Dēm sollicitudinē vestrā proyiciēs in eum: qm̄ ipi cura est de vobis. Sed hec intelligenda sunt in casu i quo nobis nō adest facultas aliter faciendi fm iusticiam: s; qz vt d̄ Deut. p̄mo. Domini est iudiciū: cū aliqs auctoritate iudicis: vel vindictā querit ad comprimendā maliciā: et nō ppter odium: vel et cū auctoritate alicuius superioris suam defensionē procurat: intelligit̄ locum dare ire: id est diuino iudicio: cuius ministri sunt principes: vt d̄ ifra. 13. Unde etiam Paulus procurauit se per armatos defendi contra insidias iudeorum: vt patet Act. 23.

C Deinde cū dicit. (Sicut scriptū est etc.) Probat qd̄ dicit̄: et primo per auctoritatem. Secundo per rationes ibi. (Noli vinci a malo etc.) Circa primū duo facit. Primo pbat qd̄ dictū est: de prohibitione vindicte dicens. dictū ē. Date locum ire. i. diuino iudicio. Scriptus est. n. Deut. 32. Mibi vindictaz. s. seruate: et ego retribuā dicit dominus. Nostra littera sic habet. Nea ē vltio et ego retribuā eis i tpe. ps. Deus vltionū dominus. Naum. i. De' emulatoz et vlciscens dominus. Secundo probat p auctoritatē qd̄ dictū est de beniuolentia exhibenda inimicis. In qua quidē auctoritate primo ponit documentū: vt subueniamus inimicis in articulo necessitatis: qz hoc est de necessitate pcepti: vt supra dictū est. Et hoc est qd̄ dicit. Sed si esurierit inimicus tu' ciba illū: si sitit potū da illi. Math. 5. Benefacite his q oderunt vos. Scōo rōnem assignat dicens. Doc. n. faciēs carbones ignis cōgeres sup caput eius. Qd̄ quidez vno mō potest intelligi i malū: vt sit sensus: si tu ei benefacias bonū tuū vertet̄ ei in malū: qz ex hoc incurret combustionē ignis eterni p. suā ingratitudinē: sed iste sensus repugnat charitati: cōtra quā ageret q alicui subueniret: vt ei proueniret in malū. Et ideo est exponendū in bonū: vt sit sensus. Doc enim faciēs. i. in necessitate ei subueniens carbones ignis. i. amorē charitatis de qua dicit̄. Lan. 8. Lampades eius vt lampades ignis atq; flāmarū: cōgeres id est cōgregabis super caput. i. sup mentē eius: qz vt Aug. dicit in libro de carhezizandis rudib': nulla ē maior puocatio ad amādū q̄ puenire amando. Nimis. n. durus aius q dilectionē et si nolebat ipēdere nolit repēdere.

C Deinde cū dicit. (Noli vinci a malo etc.) Probat qd̄ dicit̄ p rōnem. Naturale est enim homini: vt velit aduersarium vincere et nō vinci ab eo. Illud autē ab aliquo vincit̄ qd̄ ad illud trahitur sicut aqua vincit̄ ab igne quando trahitur ad calorem ignis. Si ergo bonus aliqs homo ppter malum qd̄ sibi ab aliquo inferit trahatur ad hoc qd̄ ei malefaciat: bonum a malo vinceret. Si autē e contrario ppter beneficiū qd̄ bonus persecutori exhibet eum ad suū amorem trahat bonus malum vincit. Sic ergo. Noli vinci a malo. s. eius q te psequit̄: vt tu eum psequaris: sed i bo-

no tuo vince malum illius: vt. s. ei benefaciendo eum trahas. i. Jo. vltimo. Nec ē victoria q vincit malū fides nra: Jere. 15. Ipsi auertent ad te: et tu nō auerteris ad eos.

CAPIT.

XIII.

Dominis anima potestatib' sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a deo. Que autē sūt a deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati: dei ordinatiōi resistit. Qui autē resistunt: ipsi sibi dānationē acquirūt. Nā principes nō sunt timori boni operis: sed mali. Vis autē non timere potestatem: Bonuz fac et habebis laudem ex illa. Dei. n. minister est tibi in bonum. Si autē malum feceris: time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est vindex in iram ei qui maluz agit. Itaq; necessitati subditi estote: non soluz propter irā: sed etiam propter conscientiam. Ideo enim et tributa p̄statis. Ministri enim dei sunt in hoc ipsum seruiētes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributū: tributū: cui vectigal: vectigal: cui timorē: timorē: cui honorem: honorem.

C Postq; apostolus ostendit qualiter se debeat homo exhibere deo vtendo donis gratie eius: hic ostendit quomodo debeat se exhibere proximo. et primo quantum ad superiores. scōo q̄tum ad omnes ibi. (Nemini quicq; debeatis etc.) Circa primū duo facit. Primo iudicat homines ad subiectionē quā debent superiorib'. Scōo ad exhibendū subiectionis signū ibi. (Ideo et tributa prestatis etc.) Circa primū duo facit. Primo proponit documentū. Scōo rōnes assignat ibi. (Nō enim est potestas etc.) Tertio infert conclusionē intentā ibi. (Ideoq; etc.) Circa primū considerandum est q quidā fideles in p̄mitiua ecclesia dicebant: terrenis p̄tibus se subyci nō debere pp libertatē quā cōsecuti erant a xpo. fm illud Jo. 8. Si filius uos liberauerit vere liberi eritis. Sed libertas p xpm cōcessa est libertas spiritus: qua liberamur a peccato et morte: sicut supra. 8. dictū est. Lex spūs in xpo iesu liberauit me a lege peccati et mortis. Caro autē adhuc remanet seruituti obnoxia: sicut supra. 7. dictū est. Et ideo tunc nulli subiectioni hō p xpm liberat' erit obnoxio nec spūali. s. nec carnali. Unde d̄ p. cor. 15. Lum tradiderit christus regnum deo et patri et euacuauerit oēm principatū et potestatem. Interim autem duz corruptibile carnē gerimus oportet nos dñis carnalibus subiacere. Unde d̄ Eph. 6. Serui obedite dñis carnalib'. Et hoc est etiaz qd̄ hic apostolus dicit. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Potestates autē sublimiores hic dicunt̄ homines in potestatibus constituti qbus. s; iusticie ordinem subyci debemus. i. pe. 2. Subditi estote omne humane creature pp deum siue regi quasi precellenti. Dicit autē indefinite potestatibus sublimioribus: vt ratione sublimitatis officij eis subyciamur etiaz si sint mali. Unde. i. pe. 2. subditur. Subiecti estote nō tantū bonis et modestis: sed et discolis. Qz autē dicit̄ ois aia p sinodochen intelligitur ois homo. sicut et Hei. 17. Delebitur aia illa de populo suo. Utit̄ autē hoc modo loquēdi: qz subiectionē superioribus debem' ex animo. i. ex pura voluntate. fm illud Eph. 6. Nō ad oculū fientes q̄si hoib' placentes: sed ex animo cum bona voluntate.

C Deinde cū dicit. (Nō ē. n. p̄tās etc.) pōit rōnem admōitiōis